دامام اعظم رحمة الله علیه وصیتونه

لیکوال : مولانا عاشق الهي شهر بلندي

ژباړونکی : مولوي عبدالهادي حماد

که څوک همدا وصیتونه مطالعه کړي حتما به په دنیا کې دعزت ژوند وکړي او داخرت ګټې به یې هم په برخه وي .

www.t-quran.com

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿١﴾

دمرتِب ښوخبرې

الحمدلله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيدنااكرم الاولين والآخرين ، وعلى آله واصحابه هداة الحق وناصرى الدين المتين ، وعلى من اتبعهم باحسان الى يوم الدين وخذوا حذوهم فى استذكاراثارنبيه الامين ، اوصوا واستوصوا وتواصوا بالحق والصبرفى كل وقت وحين

دريښتنى ښکلااوواقعيت دستروااکمن په گلورين نامه ددې ليکني اوترتيب ښخه وړاندې ښښتن تعالیﷻ ته اړبنده د په گوته سوى بشريت د ځلانده اولوى امام حضرت امام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) دغه وصيت دژباړې سره مل ليکلى وو چې ده مبارك ونوموتى عالم حضرت يوسف بن خالد سمتي (رحمة الله عليه) ته فرمايلى وو نوموړي ژباړه داصل ترښنگ په (ماهنامه البلاغ كراچى) کښبي ونشرته وسپارل سوه دغه وصيتونه زما مرشد سپېڅلي شيخ الحديث (بقية السلف حجة الخلف) مولانا محمد زكريا صاحب كاندهلوي ثم مهاجرمدني دامت بركاتهم العالية په خپل مجلس کښبي تورى په توري واورول اوډير يې خوښ وګڼل بيايې په خپل شخصي لګښت دپنځوزرو دچاپ پريکړه وکړه ددې بهير سره مل پريکړه وسوه چې دامام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) دوه نوروصيتونه چې ونورو شاګردانو ته يې فرمايلي دي هم نشر

www.t-quran.com

سي دلته‌ون وروسته د (الاشباه والنظائر) نومي كتاب په پاى كښي
يو وصيت ومونډل سو چي قاضى القضاة حضرت امام ابويوسف
(رحمة الله عليه) ته يې فرمايلى دى خوله بده مرغه ددې ليكني
ترلوستني وروسته ځينى ځايونه چاپي غلطياني مخي ته راغلي
چي ځيني ځايونه يې دمسخي اوتحريف ويره وه بياهم ددوهمي
نسخې لټه روانه ده ترداسي بريده چي په دوونورو كتابونو كښي
چي په نامه د (مناقب امام اعظم رح) او(حسن التقاضى) هم پيدا
سوه په نومړو دوونسخو كښي هم دصحت له پلوه پياوړي نسخه
ترتيب سوه اودمحاورې سره وژباړل سوه دعاجزبنده په ذهن كښي
يوځه راوړاندي سوه چي هغه دامام صاحب (رحمة الله عليه)
دوصيت څخه چي خپل زوى ته يې كړى دى عبارت دى ددغه
وصيت لټه يې پيل كړه چي په نتيجه كښي الحمدلله دغه نسخه هم
پيداسوه . هم داډول په (مناقب امام اعظم رح) كښي دقاضى
ابوعصمة ، نوح بن ابي مريم مروزي (رحمة الله عليه) په نامه يې هم
يو وصيت ترنظر تيرسو چي په قضائى چارو پورى اړه لري يو بل
وصيت چي امام صاحب (رحمة الله عليه) وخپلو مخورو شاګردانو
ته فرمايلى دى هم لاسته راغلي عاجزبنده دغه ټول وصيتونه
دمحاورې ترڅنګ وژباړل اودحضرت اقدس مرشدي دامت بركاته
په حضور كښي يې وړاندي كړل حضرت والا دغه ټول وصيتونه
ديو ټولګي په ډول دنشر او طبعي امر وكړى او د (وصايا امام
اعظم) په نامه يې ونومول اوددغه پنځو وصيتونو لړۍ جاري سوه

www.t-quran.com

چي دکتونکو په لاسو کښي ترسترګو کيږي چي ترتيب يې په لاندي ډول دی

لومړی وصيت : دامام ابويوسف(رحمة الله عليه)په نامه دی .

دوهم وصيت : دامام يوسف بن خالد سمتي (رحمة الله عليه)په نامه دی .

دريم وصيت : دحماد بن ابي حنيفه(رحمة الله عليه) په نامه دی .

څلورم وصيت : دابوعصمة نوح بن ابي مريم(رحمة الله عليه) په نامه دی .

پنځم وصيت : دامام اعظم (رحمة الله عليه) دمخورو اومشهورو شاګردانو په نامه دی .

دامام اعظم (رحمة الله عليه) دځينو شاګردانو احوال :

حضرت امام ابويوسف (رحمة الله عليه)

حضرت امام ابويوسف (رحمة الله عليه) دامام صاحب (رحمة الله عليه) ترټولو مشهور شاګرد وو چي پر حديثو اوفقه شريفه باندي په پوره ډول برلاسی وو، حضرت امام احمدبن حنبل (رحمة الله عليه) هم دده دشاګردانو څخه دی ، اونوموړی (رحمة الله عليه) دامام ابويو سف (رحمة الله عليه) څخه تر درو کالو پوري زده کړي کړي دي ، امام ابويوسف (رحمة الله عليه) نه يوازی چي قاضي وو بلکي قاضی القضاة هم وو اوپه دغه لقب باندي دی مبارک ترټولو وړاندي مشهور سوی دی ، اودعباسي خليفګانو په لړ کښي يې د مهدی ، هادی ، اوهارون الرشيد دواکمنيو پرمهال دقضا چوپړ

www.t-quran.com

ترسره کړی دی اودسنه هجري۱۲۲ قمری څخه نیولی بیا دژوند دپای ترشیبو پوري قاضی وو .

امام ابویوسف (رحمة الله علیه) دامام اعظم (رحمة الله علیه) وخدمت ته اوولس کاله دپاییندۍ سره مل په مسلسل ډول حاضری ورکړی ده آن ترددې چي یو وخت یې زوی وفات سوی وو بیاهم ده مبارک پدې موخه چي دامام اعظم (رحمة الله علیه) مجلس ځینی ناغه نسي دخپل زوی په دفن کښي اشتراک ونه کړی اودخپل زوی تکفین اوتجهیز یې دوستانو ، قریبانو ، اوهمسایگانو ته پریښودی اوخپله دامام اعظم (رحمة الله علیه) په مجلس کښي حاضرسو ، حضرت امام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) نه یوازي چي امام ابو یوسف (رحمة الله علیه) ته پوهه وربخښلی وه بلکي مالي مرستي یې هم ورسره کولی ، دداؤد بن رشید وینا ده چي وایي : که چیري دامام اعظم (رحمة الله علیه)یوازي امام ابویوسف (رحمة الله علیه) شاگرد وای بیاهم دده دویاړ لپاره دایو شاگرد بس وو ، اوکه دامام ابویوسف(رحمة الله علیه) علمي خبرو ته وکتل سي څرگندیږي چي نوموړی دپوهي دریاب دی اوپه لپو اوبه ځنیی اخستل کیږي ، حدیث ، فقه ، اوکلام ترټولو زیات دده په وړاندي وه ، یوځل امام ابویوسف (رحمة الله علیه)ناروغ وو دپوښتني په موخه امام اعظم(رحمة الله علیه)ورته تشریف راوړی دپوښتني څخه وروسته چی امام صاحب دباندي راووتی وې فرمایل : که چیری دغه ځوان وفات سي نودعلم لپاره لویه ضایعه ده ځکه چي دی پرمځکه ترټولو اوسیدونکو ستر عالم دی .

علی بن صالح (رحمة الله علیه) چي به دامام ابویوسف(رحمة الله علیه)څخه روایت کاوه نوده مبارک به امام ابویوسف (رحمة الله علیه) په افقه الفقهآء ، قاضی القضاة ، اوسید العلماء لقبونو سره یاداوه اوفرمایل به یې :

حدثنی افقه الفقهآء وقاضی القضاة وسید العلماء ،

حضرت امام ابویوسف (رحمة الله علیه)د سنه هجري قمري۱۶۶ څخه بیا تر (۱۸۲) هجري قمري سنې پوري قاضي وو چي همدا دده دمړیني کال دی نوموړي په دې لویه مده کښې دستر عدل اوانصاف سره مل فیصلې کړي دي اوفرمایلي یې دي چي ما هیڅ دظلم فیصله نده کړي مگر یوځل چي دمؤاخذې څخه یې په ویره کښې یم هغه دا وه یوه ورځ یونصراني سړی په هارون الرشید باندي دعوه وکړه چي امیرالمؤمنین زما فلانکی جایداد قبضه کړی دی دغه دوسیه پیل سوه ما هارون الرشید ته وویل چي دغه سړی په تا دعوه کوي وایي تا دده مځکه قبضه کړي ده هارون الرشید په جواب کښې راته وویل چي دغه مځکه ماته دخپل نیکه منصورڅخه راپاته ده نصراني ته مي وویل چي دامیرالمؤمنین جواب خو دي واوریدی ته شاهدان لری ؟ نصراني په جواب کښې راته وویل شاهدان نسته مگر مدعی علیه دي قسم واخلي هارون الرشید ته مي وویل چي قسم اخستلای سی ؟ هارون الرشید قسم واخستی اودوسیه خلاصه سوه نصراني ولاړی نو زه ددغه دوسیې په ویره کښې یم چي الله ﷻ ته مسئول نسم یوشاگرد ورته وویل اې استاذه ! پدې موضوع کښې دمؤاخذې ویره په چشی

کنبي ده ؟ ده مبارک وفرمایل : دغه دوه کسان چي یو نصرانی وو بل امیرالمؤمنین وو دمحاکمي پرمهال یوځای نه وه بلکي هارون الرشید پر یوممتاز ځای ناست وو اونصرانی دنورو مدعیانو په څیر پر یو ساده ځای ناست وو (یعنی ماته پکاروه چی هارون الرشید می هم راکښته کړی وای دعامو مدعیانو په څیرمی درولی وای) .

حضرت امام ابویوسف(رحمة الله علیه)لوی عابد وو ځکه دقضا دټولو بوختیاوو ترڅنګ یې هره ورځ دوه سوه رکعته نفل کول او په زیاته کچه یې روژې نیولی امام ابي یوسف (رحمة الله علیه)دنسب له پلوه دمدینې منورې دانصارو دکورنۍ سره اړه لري دده دنیکه نوم (سعد بن بحیر) صحابی ووچي (سعد بن حبته) هم ورته ویل سوي دي (حبته یې دمورنوم وو) نوموړي دتنکۍ ځوانۍ پرمهال دښه جنګیالي په توګه دخندق په غزا کښي ونډه واخستله رسول اللهﷺ چي کله دی ولیدی چي په پوره مېړانه یې جنګ کاوه نوبلنه یې ورکړه او ورته وې فرمایل : ځوانه ته څوک یې ؟ ده مبارک په جواب کښی ورته وویل زه سعد بن حبته یم حضورﷺ ورته دعا وکړه چی الله جل جلاله دي ستا نصیب مبارک کړي او دنژدې کیدو امر یې ورته وکړی کله چي ورته رانژدې سو مبارکﷺ یې پرسر لاس ورتیر کړی (دغه حکایت الاستیعاب لیکلی دی) .

حضرت امام ابویوسف (رحمة الله علیه) فرمائی : رسول اللهﷺ چي زما دنیکه پرسر لاس تیر کړی دی برکت یې تراوسه په کورنۍ

کښي تر سترګوکيږی سعدبن بحير په کوفه کښي ژوند کاوه اوهم هلته وفات سوی دی اواولادونه يې په کوفه کښي دژوند شپې صبا کوي په دوی کښي يو ځلانده سهارابويوسف (رحمة الله عليه) وځليدی چي تر ختيزه اولويديزه پوري يې علم ورساوه دامام ابويوسف(رحمة الله عليه) دوفات نېټه (۱۸۲) هجري قمري ښودل سوی ده اودولادت نېټه يې ۱۱۳سنه مشهوره سوی ده مګر شيخ محمد زاهد کوثري (رحمة الله عليه) فرمايلی دی : چی دده مبارک دولادت نېټه ۹۳هجري قمري ده همدا روايت څيړل سوی اودتائيد وړدی .

حضرت يوسف بن خالد سمتي رحمة الله عليه)

حضرت يوسف بن خالدسمتي (رحمة الله تعالی عليه) دامام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) د مشهورو شاګردانو څخه دی اصلی وطن يې بصره ده دامام اعظم(رحمة الله عليه)څخه دزده کړي اوخدمت په موخه دبصرې څخه کوفې ته راغلی وو د زده کړي وروسته يې د بيرته تللو هوډ وکړی خو امام اعظم(رحمة الله عليه)ورته وفرمايل : په تلو کښی بيړه مکوه زه تاته دتوښې په توګه څه نصيحتونه کوم ده مبارک وخت ورته بيل کړی امام اعظم(رحمة الله عليه)وصيتونه ورته وکړل چي په همدې رساله کښي راوړل سوی دي دغه وصيتونه دخپلو ځانګړتياوو سره دعلماؤ اوطالبانو لپاره دځان ساتني وړدي .

دهدايې د مؤلف مشهور شاګرد علامه زرنوجی(رحمة الله عليه) په خپل کتاب (تعليم المتعلم) کښي داسي ليکلي دي :

وينبغى لطالب العلم ان يحصل كتاب الوصية كتبها ابوحنيفه (رحمة الله عليه) ليوسف ابن خالد سمتى (رحمة الله عليه) عندالرجوع الى اهله ، وقد كان استاذنا شيخ الاسلام على بن ابى بكر (رحمة الله عليه) امرنى بكتابته عندالرجوع الى بلدى ولابد للمدرس والمفتى فى معاملات الناس منه .

ژباړه : هرزدکړی (طالب) ته ښایی چي هغه وصیت نامه لاس ته راوړي چی امام اعظم (رحمة الله علیه) ویوسف بن خالد (رحمة الله علیه) ته وکورته دتللو پرمهال کړی دي . زموږ استاذ شیخ الاسلام علی بن ابي بکر ماته وخپل ښارته دتللو پرمهال امروکړی چی دغه وصیت نامه ولیکم اودخلګو سره په روزنیز ژوندانه کښي دخلګو سره په معاملآتو ترسره کولو کښي ، ښوونکی (مدرس) اومذهبی پریکړه کوونکی (مفتی) ته دغه وصیت نامه اړینه ده .

حضرت یوسف بن خالد دامام شافعی (رحمة الله علیه) داستاذانو څخه دی اوامام شافعی (رحمة الله علیه) دده په اړه داسی فرمایی : رجلا من الخیا ر .

یعنی دی دغوره وګړو څخه دامت دی . دمحدث ابن ماجة څخه روایت دی چي یوسف خالد ته لدې امله سمتی ویل سوی دی چی سمتي وسمت ته منسوب دی اوسمت طرف (ځانګه) ته ویل کیږی اودی هم دښکلی لوری څښتن اودښکلو اخلاقو څښتن وو .

نوموړي په سنه ۱۷۹ هجري قمري کي ددې فانی نړۍ څخه مخه ښه کړې ده .

www.t-quran.com

حضرت حماد بن ابی حنیفة (رحمة الله تعالى عليهما)

حضرت حماد بن ابي حنيفة(رحمة الله تعالى عليهما) دامام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) يوازنى زوى دى چي دخپل سپېڅلى پلار څخه يې دفقه زده کړي کړي دي اوپه پوره پيمانه دسپېڅلتيا اوتقوى سره مل وو او ترېو وخته په کوفه کښى قاضى هم وو .

حضرت ابوعصمه نوح بن ابى مريم (رحمة الله تعالى عليه)

حضرت نوح بن ابى مريم هم دامام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) دمخورو شاگردانو څخه وو چي دمرو نومي ځاى اوسيدونكى وو او ابوعصمه يې دکنيت نوم وو او دالجامع په لقب سره يادسوى دى . امام ابوحنيفة(رحمة الله عليه) تل په قضائى مسائلو كښى پوښتى . يوه ورځ امام اعظم (رحمة الله عليه) ورته وفرمايل هرو مرو به ته دقضا دروازه وټکوي همداسي وسوه په خپل وطن کښي قاضى سو امام اعظم (رحمة الله عليه) ده مبارک ته ځيني وصيتونه چي دقضا اړوند وه دخط په واسطه وليږل چي پدې رساله کښي راوړل سوى دي . حضرت نوح بن ابي مريم ته دعلومو دجمعي له امله جامع العلوم ويل سوى دى . نوموړي ځلور مجلسونه درلودل چي لومړى مجلس يې دحديثو وو، دوهم مجلس يې دامام اعظم (رحمة الله عليه) دارشاداتو بيانول وو ، دريم مجلس يې دنحو وو، اوڅلورم مجلس يې دشعر اوادب په اړه وو. ده مبارک دامام اعظم (رحمة الله عليه)ترڅنګ دقاضي ابن ابى ليلى څخه هم زده کړي کړي وي .

www.t-quran.com

پنځم وصيت چي پدې کتاب کښې راوړل سوی دی دامام اعظم (رحمة الله عليه) دمشهورو شاګردانو په نامه دی چي روايت کوونکی يې امام يوسف(رحمة الله عليه) دی اوفرمايي : په يوه بارانی ورځ کښې موږ څو ملګري دامام اعظم(رحمة الله عليه) وخدمت ته حاضرسو چي زموږ په ډله کښې داؤد طائی رح، عافية اودی رح ، قاسم بن معن مسعودی رح ، حفص بن غياث نخعی رح ، وکيع بن الجراح رح ، مالک بن مغول رح ، زفربن هزيل(رحمة الله عليهم) موجود وه امام اعظم(رحمة الله عليه) زموږ لوري ته متوجه سو او وی فرمايل : انتم مسار قلبی الخ .

دغه وصيت ددې ټولګی په آخر کښې راوړل سوی دی دنوموړو وصيتو دروښانتيا په موخه عاجز بنده ځينی ځايونه ځينی وېناوی دقوسو په منځ کښې راوړي دي اودخپل لوری يې په وريښموباندی ټاټ (کم قيمته رخت) پيوند کړی دی له دې امله چي عام خلګ دلفظ دظاهري بڼې څخه غلطه افاده ونه کړی .

الله ﷻ ته دعاکوم چي دغه چوپړ دقبوليت په لورونه ونازوي او دحضرت اقدس مرشدي دامت برکاتهم سايه پرخلګوباندي تر ډيره وخته ودانه ولری .

انه سميع قريب ولدعاء مجيب و صلی الله تعالی خير خلقه سيدناومولانا محمد وآله واصحابه اجمعين

المدينه المنوره دصفري لومړی سنه ۱۳۹۹وانا العبد المحتاج الي رحمة الله محمد عاشق الهي بلندشهري عفي الله عنه وعافاه وجعل اخرته خيرا من اولاه

www.t-quran.com

دکتاب پیل

دامام ابوحنیفة رحمة الله علیه وصیت خپل شاګرد ابویوسف (رحمة الله علیه) ته

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ۝١

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

لومړی : دحضرت امام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) څخه روایت سوی دی چي ده مبارک (خپل شاګرد) ابویوسف (رحمة الله علیه) ته (هغه وخت) وصیت وکړی چي دابویوسف (رحمة الله علیه) له لوری څخه ده مبارک ته پوهه ، نیک اخلاق اوبرلاسی پرعلم باندی ښکاره سوه او وي فرمایل : اي یعقوبه ! ([1]) درننبت دپاچا کوه مقام یې لوړ ګڼه اوپه حضور کښې یې ددرواغ ویلو څخه ځان ژغوره.(باچاته) ته په هر وخت اوهر مهال مه ورځه ترڅو چي یې دیو علمی اړتیا لپاره بلنه نوی درکړی (د باچا دډیرتګ څخه لاس پرسر سه) ځکه که دی بوختیا ورسره ډیره سی بې عزتي دي کوي اومقا م دي دده په وړاندی راټیټیږی داسي ورسره واوسیږه لکه داوره سره چي اوسیږي ګټه ځني اخله اولیری ځني اوسه مه ورنژدي کیږه ځکه تا سوځي اوتاوان ځني اخلی ځکه پاچا چي دکوم عزت لټه ځان لره کوي نورو ته یې نکوي .

www.t-quran.com

([1]) یعقوب دابویوسف (رحمة الله علیه) نوم دی .

دریم : دپاچا په وړاندي دډیرو خبرو کولو څخه ځان وژغوره ځکه چي دی ستا ویناوی څیړي ددې لپاره چي انډیوالانو ته وښیي چي دی تر تا پوه دی ستا غلطیانی په ګوته کوي چي دخپل قوم په سترګو کښي دي ټیټ وښیي .

څلورم : کله چي پاچا ته ورځي دځان ددرنښت تر څنګ دنورو درنښت هم وپیژنه .

پنځم : پاچاته پر داسي مهال مه ورځه چي په وړاندی یې داسي پوهان ناست وي چي تا نه پیژني ځکه که (دپوهي په ډګر کښي تردوی) ټیټ یې ښایی چي تا وځوروی او که په پوهه کښي تردوی پیاوړی یې ښایی چي (په خبروکي) تا ټیټ کړي اوله دې امله دپاچا دسترګو وغورځی .

شپږم : کله چي پاچا د دولتي کارونو څخه (دیوکار) وړاندیز درته وکړي ترهغه بریده یې مه قبلوه ترڅو ستا ، ستا دمذهب او ستا دمسلک قضا رضا نه وي پکښي نغښتي ددې لپاره چي په دولتي چارو کښي دپردیو دمذهب وکړني ته اړنسي.

اووم : دپاچا ددوستانو اوانډیوالانو سره اړیکي مه لره بلکي یوازی ده ته نژدې کیږه .

اتم : دپاچا دانډیوالانو څخه لیري اوسه چي مرتبه او درنښت دي دتل لپاره پاته سي .

نهم : دعامو خلګو په وړاندي خبري مه کوه ترڅو چي یې پوښتنه نوي درڅخه کړي .

www.t-quran.com

لسم : (دعامو خلگوسره) په دنیوي چارو اوتجارت کښې دخبرو کولو څخه ځان وساته دهغه خبرو پرته چې په پوهه (علم) پوري اړه لري ددې لپاره چې پوه نسي چې ستا مینه دمال سره ده ځکه دوی پرتا بد گمان کوي اوپدې باور کوي چې ستا مینه درشوت اخیستلو سره ده اودې لوري ته لاس خلاصوې .

یوو لسم : دعامو خلگو په وړاندې لویه لووړه خندامکوه.

دولسم :دبازار دډیرتللو څخه ډډه وکړه .

دیارلسم : (دځوانو) لغړزنو هلکوانوسره خبري مکوه ځکه چې فتنه ده(یعنی دگناه کولو ویره ده) دوړو کوچنیانو سره خبري کول اوپر سرلاس ورتېرول پروانلري .

څوارلسم : دبې علمه سپین ږیرو سره دلاري په منځ کښې مه ځه ځکه که دلاري په اوږدو کښې دوی مخکې کړې ته وروسته سې دعلم بې عزتي دې کیږي اوکه ته مخکې سې ستا تاوان دي (ځکه رسول اللهﷺ دسپین ږیرو عزت لازم بللی دی) او فرمایي : څوک چې زموږ دمشرانو احترام نکوي اوپرماشومانو مو رحم نکوي زموږ دډلي څخه ندی .

پنځلسم : پرلارو باندي (دناسمو خلگوپه څیر) مه کښینه که دي (دکوردناستي پرته) اړتیا ورته پیداسوه نو په مسجد کښې کښینه .

شپاړسم : پردوکانونو باندي مه کښینه .

اولسم : په بازارو اومسجدو کښې خوراک مه کوه .

www.t-quran.com

اتلسم : پرلارو باندی دخیرات شربتان مه چیښه اومه ئی دلاسوڅخه دخیرات ورکوونکو چیښه .

نولسم : گران قیمته جامی ، دښکلا شیان اووریښم مه استعمالوه ځکه چي پايلي يې کبر اولويي ده .

شلم : په خپل کور کي دخپلي میرمني سره داړتیا پرته خبري مه کوه مگر داړتیا په پیمانه یې کوه .

یوویشتم : دمیرمنی سره ډیري لوبي اولاس وروړل مکوه .

دوه ویشتم : دخپلي میرمني سره نژدېکت مه کوه مگر هغه وخت چي دالله جل جلاله ذکروکړي اودخیر لتهه پکښبي وکړي .

درویشتم : دخپلي میرمني په وړاندي دپردیو ښځو او مینځیانو خبري مکوه ځکه چي پداسي صورت کښي داپه خبرو کښی ازادي ترلاسه کوي ښايي چي ته دنورو ښځوخبري وکړي دابه دپرديو نارینوو خبري درته وکړي (چي ډیره بده خبره ده)

څلورویشتم : دداسي ښځي سره واده مکوه چي کونډه وي پلار یا مور ولري (یادزاړه مېړه څخه) زوی یا لور ولري مگر په دې شرط سره چي دقریبانو پرته به څوک نه ورته راځي ځکه که ښځه شتمنه وي دپلار دبلني پرمهال ادعاء کوي چي ټوله شته ددې دي اومېړه ته يې دخواست په ډول ورکړي دي .

پنځویشتم : دوس تربریده دخوابني اوخسر کورته مه ورځه (یعني دشرعي عذر پرته) .

www.t-quran.com

شپږویشتم : دخوانښي اوخسر په کور کښي میلمستیا ته زړه مه ښه کوه ځکه چي مال درڅخه اخلي اوطمعه یې درته ډیریږي .

اوه ویشتم : دداسي ښځي دواده کولو څخه ډډه وکړه چي زامن اولوڼي دزاړه میړه څخه ولري ځکه دا خپل مالونه دهغه اولادو لپاره ذخیره کوي اوستا دمالوڅخه یې غلاکوي دوی ته یې ورکوي ځکه زوی تر تا ورته محبوب دی .

اتویشتم : دوې میرمني (ماینې) په یوه سرای کښي مه سره یوځای کوه

نهه ویشتم : ترهغه وخته واده مکوه ترڅو چي دي باور نوی راغلی چي دواده ټولي اړتیاوي پوره کولای سم .

دیرشم : لومړی دعلم لټه کوه بیا حلال مال سره یوځای کړه په دریم قدم کښي په واده کولو بوخت سه ځکه که دمال په لټه بوخت سي دمینځو او مریانو رانیولو ته دي رابولي اوپه دنیا دي مشغوله کوي تر زده کړي وړاندي واده مکوه ځکه چي وخت دي ضائع کیږي اولادونه دي ډیریږي او داړتیا دپوره کولو لپاره یې اړکیږي په نتیجه کښي علم او مال دواړه درڅخه پاتیږي .

یودیرشم : دځوانۍ په پیل کښي په علم بوخت سه چي زړه دي دنورو بوختیاوو څخه خلاص وي بیا دمال دیوځای کولو لټه کوه ځکه ډیرشغل دمال ، اولاد زړه پراګنده کوي کله چي دي مال جمعه کړی نو واده وکړه اوداسي ژوند ورسره وکړه لکه چي مې درته وویل.

دودیرشم : دالله ﷻ څخه ویره ، دامانت اداکول اونصیحت عامو اوخاصو ته کول پرتا لازم دي .

درودیرشم : دخلگو درنښت تر پښو مه لاندي کوه بلکي درنښت یې کوه ډیره گذاره مه ورسره کوه که دوی گذاره کول غواړی نودیني مسائلی ورته بیانوه ترداسي بریده که څوک دعلم ښښتن وي اوپه علم بوخت وي اوکه دعلم ښښتن نوي (یعنی دعلم سره مینه نه لری) ځان درڅخه ژغوري.

څلوردیرشم : وعامو خلگو ته (بي علمو خلگو ته)د دین داصولو دبیانولو څخه ځان وساته چي په علم کلام پوري اړه لری ځکه دوی داسي ډله ده چي ستا تقلید کوي اوپه دې اصولو سره مشغوله کیږي (پایلي یې بدي دي) .

پنځمه دیرشم : که څوک دیومسئلې پوښتنه درڅخه وکړي نودومري جواب ور کوه چي سوال یې درڅخه کړی وي نورڅه په جواب کي مه ورسره زیاته وه ځکه جواب ځني ورکیږي .

شپږدیرشم : که لس کاله دکار اوکسب څخه بې برخي سي (دناداری له امله) دعلم څخه مخ مه اړوه ځکه که دي مخ واړوی دناداری سره به مل سي ځکه الله ﷻ فرمایي : چا که زما دذکرڅخه مخ واړوی ببشکه دتنگ ژوندښښتن به سي .

اووه دیرشم : څوک چي ستا څخه پوهه ترلاسه کوي داسي یې گڼه لکه ستا زوی یا اولاد چي وي پدې موخه چي مینه یې دعلم سره زیاته سی.

اته دیرشم : دعامواوښاري خلګوڅخه که څوک ستا سره اختلاف کول غواړی (یعنی په مذهبي چارو کښي دلائل ویل غواړي) نو ته اختلاف مه ورسره کوه ځکه چي ددوی سره اختلاف کول ستا دمخ اوبه بیایي (یعنی بې عزته کوي دي). اختلاف کول ستا دمخ اوبه بیایي (یعنی بې عزته کوي دي).

نهه دیرشم : دحق په ویلو کښي دچا دجاه اوجلال پروا مه کوه که څه هم پاچا وي .

څلویښتم : خپل ځان پدې مه راضي کوه چي ترنورو کم عبادت وکړي (یعني ترعاموخلګوډیرعبادت کوه) ځکه چي عام خلګ ستا برلاسی پرعبادت نه وینی ترهغه عبادت چی دوی یې کوي نوپرتا باندي دبدي اود لږمینی دعبادت سره باورکوي اوپردې عقیده وي چي ستا علم تاته ګټه اوفائده نده کړي مګرهغه ګټه چي دوی ته دي رسولي ده ددوی دجهل په اړه.

یوڅلویښتم : کله چي یوښارته ورسي په دې ښار کښي نور علماء موجود وي نودځان لپاره لوړ مقام مه لټوه بلکي داسی واوسه لکه یوددوی څخه ددې لپاره چي دوی پوه سي چي ستا مقصد ددوی عزت لمنځه وړل ندي که داسي ونه کړي دوی به په اتفاقی ډول درباندي راجمعه سي او ستا کړنلاره به بدنامه کړي اوعام خلګ به هم درباندی راووزي اوتیز،تیزبه درته ګوري (په پایله کښی به بې ځایه اوبې فائدې بدنامه سی .

www.t-quran.com

دوڅلويښتم : (دعلماؤ په شتون کښي) فتوی مه ورکوه که څه هم دفتوی طلب درڅخه وکړي (دعلماؤ سره) علمی مقابله (رد قدح) مکوه .

دروڅلويښتم : ددوی په وړاندي هيڅ مه وايه ترڅو چي يوښکاره دليل نوي درسره.

څلورڅلويښتم : ددوی پراستاذانو باندي بد مه وايه ځکه اللهﷻ فرمايی : تاسو ښکنځل مه کوی هغه کسانو ته چي داللهﷻ پرته بل چاته عبادت کوی نودوی به هم اللهﷻ ته ښکنځل کوي تيری به وکړی د ناپوهی له امله.

پنځه څلويښتم : دخلگوسره پرحذراوسه (يعني په راکړه ورکړه کښي دهوکه مه ورسره کوه بلکی محتاط ورسره اوسه) .

شپږڅلويښتم : داللهﷻ سره په پټه داسي اوسه (يعنی عبادت کوه) لکه په ښکاره چي يې کوی (يعنی دخلگوپه وړاندي) دعلم هيڅ کارصيح نه دی ترڅوچي باطن يې دظاهر سره برابرنوي .

اووه څلويښتم : که پاچا يوکار درته وسپاری چي ته يې وړتيا لري ترڅو چی دي باورنوی راغلی که يې زه قبول نه کړم زما پرته يې يو بل (نااهله) څوک قبلوي خلگوته تاوان رسوي اوپدې پوه سي چي دغه سپارل زما دعلم لکبله دی .

اته څلويښتم : دمناظرې په مجلس کښي (چي شرعا روا نه وي) دويري اومرعوبيت سره مل خبري مه کوه ځکه داسي خبري دزړه

دخبروپه ښکاره کولو کښې نقص پیداکوي اود ژبې بندیز پیداکوی .

نهه څلویښتم : دډیري خنداکولو څخه ځان وژغوره ځکه چې ډیره خندا زړه وژني .

پنځوسم : دښځوسره ډیري خبري اوناسته اوولاړه مه کوه ځکه زړه وژني .

یوپنځوسم : په ارامتیا اوسکون سره رفتارکوه په کارونوکښې تلوارمکوه.

دوپنځوسم : که څوک دشا دخوا نعره درپسې وکړي جواب مه ورکوه ځکه په حیوانانو پسې دشا دخوا ږغ کیږي .

دروپنځوسم : کله چې خبري کوي (په خبروکې) ډېري نارې مه وهه اوازمه پورته کوه .

څلورپنځوسم :دځان لپاره ارامتیا اولږښوریدل عادت وګرځوه ددې لپاره چې دخلګوپه وړاندې دې دپوهې مقام څرګندسي .

پنځه پنځوسم : دخلګوپه منځ کښې داللهﷻ ذکرډېر کوه ددې لپاره چې خلګ ستا څخه ذکر ازده کړي .

شپږ پنځوسم : دځان لپاره یو(ځانګړی) ورد (ذکر) وټاکه چې قرآن پکښې لولی داللهﷻ ذکرپکښې کوي اوشکروایې پرهغه څه باندی چې دصبربلنه یې درکړی ده اونعمتونه یې در کړي دي .

www.t-quran.com

اووه پنځوسم : دځان لپاره په هره میاشت کښي خاصی ورځي وټاکه چي روژه پکښي ونیسي ترڅوخلګ (په روژه نیولو کښي) ستا تقلید وکړي په هغه عبادت مه راضي کیږه (یعنی بسنه مه کوه) کوم چي عام خلګ په راضي وي (یعني ترعامو خلګوعبادت ډیرکوه).

اته پنځوسم : دځان ساتنه کوه (په دې موخه چي بي ګټې کارونه اوګناه درڅخه ونسي اودنورو ساتنه کوه چي ستا ددنیا اوآخرت (کارونه ووینی) ستا دعلم څخه ګټه واخلي .

نهه پنځوسم : خپله (په بازار کښي) رانیول اوخرڅول مه کوه بلکي یوداسي څوک وټاکه چي ستا کارونه په ښه توګه تر سره کړي اوپرتا باندي اعتماد وي .

شپیتم : ددنیا په ټولو چاروکښي چي ته پکښی راشکیل یې ډاډه مه اوسه (یعنی دافکرمه کوه چي زما ټولي کړني ریښتنی دي (ځکه دنفس اوشیطان ویره سته) بېشکه الله ﷻ دټولو شیانوپوښتنه کوي

یوشپیتم : لغړزني مریان مه رانیسه.

دوشپیتم : که څه هم دپاچا سره نژدې اړیکی ولری (خوخلګوته) یې مه ښیه چي زه دپاچاسره نژدې اړیکي لرم ځکه چي بیا خپل کارونه ستا دغاړي کوي نوکه چیري یې کارونه وړپوره کړي سپکاوی دي کوي که یې وړپوره نکړي عیب داره کوي دي .

www.t-quran.com

دروشپیتم : ځان دعامو مسلمانا نو په خیرګڼه مګرپه خپل مسلک کښی چی دعلم څخه عبارت دی (یعنی دعلم په اړه خپل مسئولیت زیات ګڼه).

څلورشپیتم : دخلګوپه ناسمو کارونو کښي تقلید مکوه بلکي په غوره کارونو کښی يې تقلید کوه.

پنځه شپیتم : که دي په یوانسان کښي بدي ولیدل مه يې بیانوه بلکي دخیرلټه ورته کوه په خیر يې یاد کړه مګر بدي يې په دیني چاروکښی وه خلګو ته وښیه ددې لپاره چي خلګ يې تقلید ونه کړی اوځان ځني و ژغوری ځکه رسول اللهﷺ فرمايي : دفاجر انسان بدي بیان کړی ددې لپاره چي خلګ ځان ځني وژغوری .

شپږشپیتم : که دي دلوړمقام د څښتن څخه دیني نیمګړتیا ولیده ورته بیان يې کړه دلوړمقام اومرتبې پروا يې مه کوه ځکه الله جل جلاله دي مرسته کوونکی اومددګار دی که دي یوځل دغه کاروکړی دوی درڅخه ویرېږی هیڅوک دلاوری نسي کولای چی ستا په وړاندی اویا ستا په ښار کښي بدعة (غیرشرعی کار) ښکاره کړي وداسي کارته عوام خلګ وهڅوه ترڅوخلګ ددین په زیا ر کښي ستا تقلید وکړی.

اوه شپیتم : که دي دپاچا څخه داسي کار ولیدی چي دعلم، پوهي سره برابرنه وو ورپه ګوته يې کړه په داسي حال کښ چي ته يې فرمانبردار يې ځکه دپاچا توان ستا ترتوان ډیردی اوورته ووايه : په هغه څه چي ته برلاسی يې زه دي فرمانبردار یم خوځیني کړني

دي دپوهي سره برابري ندي کله چي دي داکاروکړی نويو ځل بس دی ځکه که په تکرار سره ورته ووايي ښايي درنښت دي لمنځه ولاړسي اوددين د نقص لامل به سی (کچيري اړتيا ورته پيداسي دداسي کسانو لخوا ترسره سي چي ستا تراثر لاندي وي نو يويادوه ځله داکار وکړه ترڅوخلګ ستا زيار په دين کښي اوحرص په امربالمعرف ووينی کله چي دي داکاروکړی خلګو ستا هڅي اوزيا روليدی او بيا دي دپاچا څخه هغه کړنه وليده نو يوازي کورته ورسه ديني اومذهبی خبری ورته وکړه که بدعت کوونکی وو مناظره ورسره وکړه او که پاچا وودالله ﷻ اورسول الله ﷺ ويناوي ورته بيان کړه که يې ومانه خوښه که يې ونه مانه دالله ﷻ څخه وغواړه چي دظالم څخه دي وساتي .

اته شپيتم : مرګ په يادلره د استاذانولپاره مغفرة (بخښنه) دځښتن تعالیﷻ څخه غواړه اودهغه چا لپاره (مغفرة غواړه) چي دين دي ځيني لاسته کړی وي .

نه شپيتم : دقرآن تلاوت تل کوه.

اويايم : زيارت دقبرونو ،بزرګانو اوسپېڅلو ځايونوډيرکوه.

يواويايم : دعاموخلګوسره چي په مسجدونو ،سپېڅلو ځايونو او اوهديرو کښي مخ سی دوی د رسول الله ﷺ اونيکوخلګوپه خوب ليدل درته بيان کړي درست يې بوله .

دواويايم : ددين اوسمي لاري د دعوت پرته دناسموخلګوسره مه کښينه .

دروا وایایم : ډیرلعنت ویل او ښکنځل کول مه کوه.

څلوراویایم : مؤذن چي اذان وکړي دمسجدتللوتیاري کوه ددې لپاره چي عام خلګ ستا مخکي ولاړنسي .

پنځه اویایم:دپاچا په همسایتوب کښې سرای مه جوړوه.

شپږاویایم : که دی دهمسایه څخه (ناسم کار) ولیدی پټ ئی کړه ځکه چي داستا سره امانت دی ، اودنورو خلګوپټ احوال مه ښکاره کوه.

اوه اویایم : که څوک (په یوکارکي مشوره درڅخه وغواړي نو مشوره ورکوه څومره چي پوهیږې ځکه دغه کاردی اللهﷻته نژدی کوی ، زما دغه وصیت ومنه ددنیا اواخرت لپاره دي ګټه ده انشآءالله تعالی.

اته اویایم :دبخله څخه ځان وساته ځکه بخل دي دخلګوپه وړاندي رسوا کوي .

نهه اویایم : طمعه کوونکی مه اوسه مه درواغ وایه مه په خبروکښي دخلګوسره ګډیږه بلکي په ټولو کارونوکښي خپله میړانه وساته .

اتیایم : هروخت سپیني جامې اغونده.

یواتیایم : دشتمن زړه ښتن اوسه دځان له (لوري)څخه لږ حرص ښیه اولږ مینه ددنیا سره دځان شتمنی ښکاره کوه مسکنت مه ښکاره کوه که څه هم مسکین یې .

www.t-quran.com

دواتیایم : همتناکه اوسه ځکه د چا چي همت ټیټ وي مقام یې هم ټیټ وي .

درواتیایم : کله چي پرلاري ځي چپه اوراسته لوري ته مه ګوره بلکي مځکي ته ګوره .

څلوراتیایم : کله چي حمام ته ورسي دعاموخلګوسره په ناستي ځای اوپیسو ورکولو کښی ځان مه برابروه بلکي تردوی زیاتي پیسې ورکړه ترڅوستا میړانه ښکاره سي اودوی به دي درنښت وکړي .

پنځه اتیایم : مال ، سامان، اوجامی خپل دي اودصنعت کارونه خپله مه کوه بلکي یوباورلرونکی سړی ته یې وسپاره .

شپږ اتیایم : دخلګوڅخه (نامشروع) محصول مه اخله .([1])

اوه اتیایم : دراهم (پیسې) خپله مه تله (یعنی مه یې حسابه) بلکي پریوبل (باورلرونکي) سړی باندي باورکوه.

اته اتیایم : ددنیا سپکاوی کوه(هغه دنیا) چي دعلماؤ په آند سپکه ده ځکه اللهﷻ ته (علماء) تردنیا غوره دي .

نهه اتیایم : خپل (دنیاوي)کارونه بل چاته سپاره څوپرعلم ښه بر لاسی واوسي داسي کړنه دي عزت ساتی .

([1]) ددغه محصول څخه موخه مکس دی مکس دجاهلیة په وخت کي یوخاص نامشروع دود وو چي اوس له منځه تللی دی .

نوی یم : دلیونیانوسره خبري مه کوه مه دهغه خلگوسره خبري کوه چي دمناظرې په اصولو اودلیل نه پوهیږي اویا لته دمقام کوي (علمي فائده یې هدف نوي) بلکي د مسائلوپه بیان دي ډوبوي اوعزت دي لمنځه وړي اوستا (دعزت) پروا نکوي که څه هم په دې و پوهیږی چي ته پرحق یې .

یونوییم : کله چی داسي خلگوته ورسي چي پرتالوړوي نوپردوی ځان لوړمه بوله ترڅودوی دي لوړونه گڼي ددې لپاره چي ددوی څخه تاوان درته متوجه نسي .

دونوی یم : که په یوقوم کښي اوسیږی ترهغه په لمانځه کښي مه مخکی کیږه ترڅودوی دي دعزت په ډول مخکي نه کړي.

درونوی یم : دغرمې اوسهار وختي پرته حمام ته مه ځه اومه دعامو خلگودتفریح ځایوته ورځه .

څلورنوي یم : په کومو ځایوکښي چي پاچهان ظلم کوي مه ورځه مگرهغه وخت که ستا په نصیحت یې دظلم څخه لاس اخستی ځکه که دوی ستا په وړاندي یوناروا کړنه ترسره کړي چي ته یې دمنعي توان نه لری ستا دچوپتیا له کبله خلگ فکر کوي چي داظلم یوجائزکاردی .

پنځه نوی یم : دعلم په مجلس کښي دقهر اوغصې څخه ځان وژغوره .

شپږ نوی یم : دعامو خلگو په وړاندي قصې مه کوه ځکه قصه کوونکي ته دروا غ ویل اړین دي .

اووه نوی یم : که دي ديوعالم سره مجلس كول وغوښتل (يعني دهغه داستعداددمعلومولو په موخه) که مجلس دفقه وو خپله ورحاضرسه څومره چي دده (په استعداد) وپوهيدي بيان يې كړه که داسي نه وو نومه ورځه ددې لپاره چي خلگ ستا په ورتگ باندي دوکه نسي پر ده باندی به ديوداسي عالم گمان وكړي چي دی هغسی نوي .

اته نوي یم : که پورتني کس ددې صلاحيت درلودی چي خلگوته مذهبي فتواوي وركړي نوخلگوته يې بيان كړه اوكه يې صلاحيت نه درلودی نوته مه كښينه چي ستا په وړاندي درس وکړي بلکي يواعتمادي سړی ورپريږده ترڅوتاته دده دخبرو په ډول اودعلم په اندازه معلومات دركړي .

نهه نوی یم : دذکر ومجلسوته (چي غيرمشروع وي) مه حاضريږه همداډول هغه مجلس ته (مه ورځه) چي ستا دعزت اوسپېڅلتيا په موخه دوعظ بلنه درکړي بلکی کلی وال واستوه چی باورپرې لري اويوشاگرد ورسره واستوه .

سلم : دنكاح دخطبې ويلو چاري دخپل کلي امام ته وسپاره همدا ډول دجنازې اواخترونو دلمنځونو امامت نوموړي امام ته وسپاره اوما په نيكودعاوو كښي مه هيروه دغه نصيحت قبول کړه ستا اودټولو مسلمانانو دمصلحت په موخه دغه نصيحت درته كوم.

داما م اعظم رحمة الله عليه نصيحت د قاضی القضاة امام ابويوسف رحمة الله تعالى عليه په نامه پاي ته ورسيدى.

****

www.t-quran.com

دامام ابوحنیفة رح وصیت خپل شاگردیوسف بن خالد رحمة الله تعالی علیه ته

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ ۝١

کله چي یوسف بن خالد سمتي رح دامام ابوحنیفة (رحمة الله علیه) څخه دعلم زدکړه وکړه اوخپل ښار بصرې ته یې دتللواراده وکړه نوامام اعظم رح دتللواجازه ورکړه اوورته وي فرمایل : یووصیت دتحفې په ډول درته کوم چي دخلگوسره په ژوند کولو، دعلماؤدمرتبو په پیژندلو ، دځان په ادب کولو، ترلاس لاندی خلگوسره په ښه سلوک کولو اودعامواو خاصوخلگوسره په معامله کولو کښی ورته اړیی .

(دغه وصیت) به تاته دپوهي ښودلوپرمهال یوه داسي آله وي چي دعلم سمون اوښکلاپه راځي اودمعیوب کولو څخه یې ژغوری. پوه سه که دي دخلگوسره گذاره بده وي ټول خلگ به دي دښمنان وي که څه هم دي میندی اوپلرونه وي که دي دخلگوسره گذاره ښه وي ټول به دي میندي اوپلرونه سي (یعنی دوستان او خواخوږي به سي) که څه هم قریبان دي نوي .

یوسف بن خالد رح فرمایي : امام اعظم (رحمة الله علیه) راته وفرمایل ترهغه پوري صبر وکړه ترڅوټول وصیتونه په تفصیل سره په خپل فکردرته و کړم چي په پیژندلوسره به یې په خپل زړه کښي زما شکرگذاره سي .

يوسف رح فرمايي : كله چي دغه وخت تيرسو اودوصيت وعده يې وکړه په فارغ وخت کښي راته وفرمايل : زه ټول هغه څه تاته ښکاره کوم چي تاته وړاندي کيږي گويا زه ستا سره مل يم کله چي بصرې ښارته ورسي هغه کسان چي زموږ مخالف دي ستالوري ته به متوجه سي که ته دخپل لوړعلم په مټ پردوی ځان لوړکړی او دخپل علم په زورددوی په وړاندی په فخرسره ويناکوی پايله به يې داوي چي ددوی سره به دناستی ولاړی او دگډ ژوند څخه به خلاص سي ته به ددوی مخالفت کوي دوی به ستا مخالفت کوي ته به ددوی سره اړيکي شکوي دوی به ستاسره اړيکي شکوي دوی به تاته بد وايي ته به دوی ته بدوايي دوی به تا بد لاری ښيی ته به دوی بدلاري ښيی ستا ولوري ته به دنامشروع لاری نسبت کوی په نتيجه کښي به دواړه بدنامه سی آخربه ددې ځايه څخه وتللوته اړسي داسي کړنه زما نه ده خوښه ځکه هغه کسان هوښياران ندي چي گذاره نکوی اوگذاره کولوته اړوي مگر چي الله ﷻ ورته دوتلوځای پرانيزی .

کله چي بصرې ته ورسي خلگ به دي ښه راغلاست وکړي ملاقات به دي وکړي ستاحق به وپيژني نوته دهرسړی مقام وپيژنه دشريفوخلگوعزت وکړه اودعلماؤدرنښت وکړه دسپين ږيرو احترام وکړه دځوانانوسره نرمي وکړه دعاموخلگوسره نژدې اوسه دناسموخلگوسره خواخوږي وکړه دغوره خلگوسره ملگري وکړه پاچا (آمر) په بدنامه مه يادوه دهيچا سپکاوی مکوه دچا په انديوالی باورمه کوه ترڅوچي دي ازمويلی نوي دکم همته خسيس

سړي سره اشنايي مه کوه کوم شی چي په ښکاره درته ناسم ښکاره سو مينه مه ورسره کوه . دبي عقلانوسره ازاد ژوند مه کوه دميلمستيادعوت اوهديه مه قبلوه (يعني چي شرعي عذر موجود وي) گذاره اوصبرکوه بردباره اوسه دښواخلاقوخښتن اوسه پراخه سينه لره نوي جامې اغونده دسوارلۍ لپاره ښه حيوان غوره کوه خوشبويي (عطر) ډير استعمالوه خپل شخصي کارونه يوازي کوه دخادمانو اولاس لاندي کسانولټه کوه (بيايي) تعقيبوه ددوی په ادب اوبرابري کښي وړاندي اوسه پدې لاره کښي دنرمۍ څخه کاراخله دډيري سزاڅخه کارمه اخله که نه نوبي نتيجې به سي (يعنی په خپله سزا مه ورکوه چی ستاعزت ته تاوان رسوی) پرلمونځونو باندي پايبندي کوه خوراک ورکوه (يعنی سخاکوه) ځکه بخيل سړی سالار نسي جوړيدای يوپټ مشاور لره چي دخلگوپه حالاتو دي خبروي (دخبرتياپرمهال به دبدوکارنواصلاح وکړي) نو کله چي دي فساد وليدی داصلاح لپاره يې تلوار کوه هرکله چي په اصلاح (راوستلو) پوه سوي مينه (داصلاح سره) ډيره سي اوعزم به دي پياوړی سی.

څوک که ستا سره ملاقات کوي که يې نه کوی خوته ملاقات ورسره کوه څوک که نيکي درسره کوي که بدي درسره کوي خوته نيکي ورسره کوه عفوه(بخښنه) کوه خلگوته په نيکۍ سره امر کوه دبي گټوشيانوڅخه ليري اوسه کوم شی چي تاوان دررسوي پريږده يې دحقوقو په برپايه کولو کښي تلوارکوه که دي دملگروڅخه څوک ناروغه سي خپله پوښتنه پرکوه او د استاذو

په ذريعه يې دصحت حال معلوموه که دي دملګروڅخه څوک ورک سي دحالاتولټه يې کوه که څوک ستا په وړاندي کښيني ته دده په وړاندي مه کښينه که څوک ظلم درسره وکړي ته وصيله ورسره کوه څوک چي درته راسی عزت يې کوه که څوک بد درسره وکړي ته بخښه ورته کوه که دي څوک په بدوالفاظويادکړي ته يې په ښو اوښائسته الفاظويادکړه که دي دملګروڅخه څوک مړسي (ستاپر زمه يې حق وي) حق يې ورکوه که چاته غم ورسيدی تسلي ورکوه که چاته تکليف ورسيدی دغم شريکۍ ځرګندونه ورسره کوه که چا ديوکار کولو وړانديز درته وکړی کار ور وکړه که چا په غم کښي دهمکارۍ غوښتنه درڅخه وکړه همکاري ورسره کوه دخلګوسره دخپلي دوستۍ ځرګندونه کوه څو چي ستا توان وي هرچاته سلام اچوه که څه هم چس خلګ وي که ستا اودنورو مجلس يوځای سو ياته دنورو سره يوځای سوي دمسائلو دبيان لړۍ پيل سوه اوددوی خبرنه ستا په آند صحيح نه وه (په تلوارسره) خپله رايه مه ښکاره کوه.

که څوک (ديومسئلې) پوښتنه درڅخه وکړی په دوديزو الفاظو يې پوه کړه (يعنی په داسی ډول چي دوی په پوهيږي) وروسته نوره وينا (خبرنيزه برخه)ورته بيان کړه چي داسي اوداسي ده که ددوی څخه چا واوريدی (يعنی پوه سو) ستا مقام مرتبه او(دعلم) اندازه به دي ورته معلوم سي که چااختلاف درسره کاوه يوډول نه يوډول پوهه ورکړه چي فکرپکښي ووهی خلګوته روښانه اوښکاره پوهه ښيه پټ اودقيق شيان مه ورته وايه مينه دخلګوسره کوه کله کله

مزاق (ټوکی ټکالی) ورسره کوه خبري ورسره کوه ځکه دغه شیان ستا دعلم لړۍ تل روانه ساتي کله کله خوراک ورسره کوه دبي کاروانسانانو څخه بي پروا اوسه دخلګو اړتیاوي پوره کوه نرمي باندی کوه ددوی پرنیمګړتیاووسترګی پټوه دسینې تنګوالی اولږ حوصله ددوی په وړاندی مه ښکاره کوه داسي اوسه لکه یو ددوی څخه دخلګوسره داسي معامله کوه لکه خپل ځان ته چي یې کوی کوم څه چي ځان ته خوښوي دوی ته هم هغه خوښوه پرخپل ځان باندي برلاسی دځان دنیمګړتیاوو دخلاصون په مټ کوه اوحالات یې څیره اوشر پیداکونکي کارونه پریږده که څوک زړه درته تنګوي ته زړه مه ورته تنګوه دهغه چا خبري اوره چي ستا خبري اوري خلګ وهغه شی ته مه اړباسه چي ته یې نه یې اړکړی دخلګو په هغه حال راضي اوسه چی دوی په راضي دي ښه نیت ورته څرګندوه په کارکښي ریښتنی اوسه کبر،لویي (دځان څخه) لیره کړه دچم اودوکې څخه ځان وژغوره که څه هم دوی دوکه درسره وکړي امانت ساته که څه هم خلګ خیانت درسره وکړي په وفا کښی ټینګ اوسه په تقوی اوپرهیزګارۍ باندی منګولی لګوه دنورودینونو دځښتنانوسره وړاومناسب ژوند کوه .

امام اعظم (رحمة الله علیه) خپل شاګرد ته وفرمایل که دغه وصیتونه ټینګ کړي امیدلرم چي سالم به سي بیا یې ورته وویل ستا جلاوالی مي غموي ستا پیژندنه زما دمیني ذریعه ده دلیکنو دلاری اړیکی راسره ساته اوخپلي اړتیاوی دي راته ووایه ته ماته دزوی په څیریې اوزه تاته دپلارپه څیریم.

دامام اعظم وصيت خپل زوی حماد رحمة الله عليهما ته

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿١﴾

اې زويه!اللهﷻ دي پر هدايت ثابت قدم لره (اوپه سپېڅلو کارونوکښې) دي اللهﷻ پياوړی لره يوڅووصيتونه درته کوم که يې ياد ولرې اوپابندي پرې وکړې هيله لرم چې اللهﷻ به دي په دين اودنيا کښې نيکبخته کړي ان شآء الله تعالى .

لومړی وصيت : تقوی غوره کړه (يعنې دااللهﷻ څخه وويرېږه) او خپل دبدن غړي دګناه څخه پاک ولره دااللهﷻ ټول امرونه برپايه (قائم) لره دغه ټول کارونه وااللهﷻ ته دخالص عبادت په موخه دي.

دوهم : که ديوشی وپوهې ته اړيي ناپوه مه پاتېږه (يعنې دپوهې لټه يې کوه).

دريم : دهغه چاسره ژوند مه کوه چې ديني يا دنياوي اړتيا ورته نه لري (يعنې دبې ګټې سړی سره ملګري مه کوه) .

څلورم[redacted] کوه دخپل ځان لپاره داړتيا پرته [redacted].

پنځم[redacted]ي مه کوه (يعنې هغه[redacted]

چې[redacted]ي[redacted]يې داسلام داصولوسره [redacted]).

شپږم : صبراوقناعت پرهغه مال اومقام کوه چې اللهﷻ[redacted].

[redacted](په مالي [redacted] وچاروکښې [redacted]
ترخودنورو خلګودا ړتیاڅخه خلاص سي.

ات[redacted]ي ځان سپک مه ښکاره کوه.

نهم[redacted]ي[redacted].

لسم : دخلګوسره چي[redacted]ي[redacted]ي
ورسره کوه دغوره خلګوسره م[redacted]
(دلداری) کوه.

[redacted] ﷻ [redacted] ذک[redacted] ؑ باندي
[redacted].

دوولس[redacted]غفاربوخت اوسه چي[redacted] ﷺ ددې قول
[redacted]:

[redacted]
عهدک ووعدک مااستطعت اعوذ[redacted]
ابوء لک بنعمتک علی وابوء بذنبی فاغفر لی فانه
[redacted]

[redacted]ي[redacted]ي[redacted]ي[redacted] پې په لاندې[redacted]
وویلی په داغه شپه مړسو جنت ته به داخل سي[redacted]ي
[redacted]ي.

[redacted] دحضرت ابی درداء رضی الله عنه[redacted]ت دی کله چی ده ته وویل سوه
[redacted]ي وسوځی ده مبارک وفرمایل[redacted] سوځلی[redacted]

اللهﷺ څخه اوریدلي [redacted] ي دورځی په [redacted] ورسیږي [redacted] ي [redacted] ي د ورځي [redacted] ور [redacted] ي.

[redacted] ([redacted]

العرش العظيم ماشاء الله كان وما لم يشاء لم يكن [redacted]

قدير وان الله قد احاط بكل شيئ علما اللهم انی اعوذ [redacted] فسی ومن شرکل ذی شرومن شرکل دابة انت [redacted]

[redacted] : هره ورځ په پایبندی [redacted] یې رسول اللهﷺ [redacted] ء [redacted].

ځوارلسم [redacted]

[redacted] ي فساد [redacted] ي [redacted] ې [redacted] ي).

پنځلسم [redacted] زر (یعنی مال) [redacted] کړنلاره اودتللوځای [redacted].

[redacted]: دهمسایه سره ښه سلوک [redacted].

اوولسم : داهل السنة والجماعة مذهب ټينګ ونيسه دناپوهانو اوګمراهانو څخه ليري اوسه.

اتلسم:په ټولو کارونوکي دي نيت پاک کړه اودحلال خوارک زياته لټه کوه.

نولسم : په پنځو حديثونو عمل وکړه چي ما دپنځولکو حديثونوڅخه راټول کړي دي ، لومړی حديث دادی چي رسول اللهﷺ فرمايي : ټول عملونه په نيت پوري اړه لري هرسړی لره هغه څه دي چي نيت يې کړی وي .

دوهم حديث دادی : رسول اللهﷺ فرمايي : ښه کارسړی لره دادی چي بې ګټې کارپريږدی .

دريم حديث دادی : رسول اللهﷺ فرمايي : مؤمن به نسی يوستاسوڅخه تر هغه وخته پوري چي خوښ کړی خپل ورورته هغه څه چي ځان ته يې خوښوي .

څلورم حديث دادی : رسول اللهﷺ فرمايي : حلال ښکاره دي حرام ښکاره دي ددوی په منځ کښي مشکوک شيان دي چي ډيرخلګ يې نه پيژني نوکه چا دمشکوکوشيانوڅخه ځان وساتی دخپل دين عزت اوسپېڅلتيا يې وساتل که څوک په مشکوکوشيانو کښي ولويدی په حراموکښي ولويدی لکه شپانه چي دټاکلی کرښي (دمنعي حدود) په شاوخوا کښی پسونه څروی نژدې دی چي پکښي ولويږي خبردار اوسی هرپاچا لره ټاکلی کرښي سته دااللهﷻ ټاکلی کرښی (دمنعی حدود) حرام شيان دي خبراوسی په بدن کښي

يوه تړوته غوښته ده که اصلاح سي ټول بدن به اصلاح سي که فاسده سي ټول بدن به فاسد سي هغه زړه دی.

پنځم حديث دادی : رسول اللهﷺ فرمايي : کامل مسلمان هغه څوک دی چي دژبي اولاس (دتاوان) څخه يې خلگ په امن وي.

شلم وصيت : دصحت او جوړتياپه حال کښي (دالله جل جلاله څخه) د ويري اوامید په منځ کښي اوسه (يعنی دجوړتيا پرمهال دالله جل جلاله ټول امرونه سرته رسوه اودنواهيوڅخه يې ځان ژغوره) (دمرگ دراتلو پرمهال) داسي مړسه چي پرالله جل جلاله دي ښه گمان وي (يعني دمغفرت اوخلاصون دي ټينگ گمان وي) اودمغفرت اوبخښني هيله دي پياوړي وي (داسی امید) په سالم زړه کښي وي ښېشکه الله جل جلاله زيات بخښونکی اوزيات مهربان دی.

دامام اعظم رحمة الله عليه وصيت چی خپل زوی حماد رحمة الله عليه ته ئی کړی وو پای ته ورسيدی.

******

www.t-quran.com

حضرت امام اعظم رحمة الله علیه دقضا په اړه دغه وصیت ونوح بن ابي عصمة رحمة الله علیه ته فرمایلی دی

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ۝١

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

نوح بن ابي عصمة (رحمة الله علیه) فرمایي : ما دابوحنیفة رح څخه داحادیثودمعناوو زده کړي کولي ده مبارک ډیربنه تشریح اوتفسیرکاوه هم داډول ما دباریکومسائلو پوښتنه ځني کوله په عمومي ډول زماپوښتني دقضا دمسائلو او احکاموپه اړه وي امام اعظم (رحمة الله علیه) (یوه ورځ دوړاندوینا په ډول) راته وفرمایل: ته به دقضا دروازه وټکوي (یعنی قاضی به سي) نوح بن ابي عصمة فرمایي : کله چي زه خپل ښار مرو ته ولاړم دلږ وخت وروسته دستي په قضا اخته سوم امام اعظم(رحة الله علیه) لا ژوندی وو نوح بن ابي عصمة وایی (دقضاداخته کیدو وروسته) مي امام اعظم(رحمة الله علیه) ته یولیک ولیکی ددغه پیښي حال مي پکښی ولیکی اوعذرمی ورته ولیکی (یعنی داچي په خپله خوښه مي قضا نه کوله بلکي ورته اړسوم) امام اعظم (رحمة الله علیه) په جواب کښي ورته ولیکل: ستا لیک راورسیدی کوم څه چي دي پکښي لیکلی وه په هغه پوه سوم ستا وغاړی ته یولوی

امانت درولویدی چي لوی، لوی خلگ ورته عاجزه دي ته داسي يې لکه غرق نودځان لپاره دوتلولارولټوه تقوی درته اړینه ده ځکه تقوی دټولوکارونوبرپایه کونکی ده دقیامت (دورځي د سختیو څخه) خلاصونکي ده اوساتنه دهري بلاڅخه ده اوپه تقوی سره به (د کار) ښه نتیجې ترلاسه کړي الله ﷻ دي موږ ته دټولوکارونوښې نتیجې رانصیب کړي الله ﷻ دي دخپلي خوښي دکارتوفیق راکړي بېشکه الله ﷻ اوریدونکی اونژدې دی . پوه سه (اې نوحه رح !) په بابونودقضا یوازي جیدعالم پوهیږي چي په اصولودعلم(یعنی) قرآن ، احادیثو اوپه ویناوو داصحابوکراموپوه وي اودفکر اونظرڅښتن وي اودتپلوتوان يې ولري . که یوه مسئله مشکله درته ښکاره سوه نودقرآن ، حدیث او اجماع په لوري هڅه وکړه که دي روښانه پکښي پیدا کړه عمل په وکړه که دي پیدا نه کړه نو نظائرو(یعنی قیاس) ته يې حواله کړه (دآیات ،حدیث ،قیاس) استشهاد پرې وکړه بیا عمل په هغه لاره وکړه چي (پورتنیو درو) اصولوته نژدې وي او ورته والی ورسره ولري دفکر اونظر دڅښتنانو سره مشوره کوه ځکه په دوی کښی داسي څوک سته انشاءالله چي په هغه څه پوهیږي چي ته نه په پوهیږي . کله چي دوه دښمنان (یعنی مدعی اومدعی علیه) درته کښیناستل نو دکمزوري او زورور، دعزتمن اوبی عزته ترمنځ په ناسته ، توجه او خبروکښي توپیرمه کوه داسي کړنه مه کوه چي دعزتمن دعزت لامله درته طمعه پیداسي اوبې عزته دبې عزتۍ له امله نا امیده سي . کله چي مدعي اومدعي علیه ستا په وړاندي کښینی ترهغه

وخته یې پریږده چي په ارامه شرم اوسام ځني پورته سي بیا په نرمۍ خبري ورسره وکړه اوپه خبرویې پوه کړه اودهریوه خبري تولي اوره تلوار مه پرې کوه پري یې ږده ترهغه وخته پوري چي خپلې خبري تولي خلاصي کړي مګر که یې بې ځایه خبري وکړي منعه یې کړه (اوددغه خبرو نه اړتیا) ورونښیه. دزړه تنګۍ، قهر اوغم په حال کښي دقضا (فیصلې) مه کوه کله چي ستا دقضاحاجت اړتیا وي یاوړی یي قضا مه کوه دفکري بوختیا پرمهال قضامه کوه بلکي په داسي وخت کښي قضا وکړه چي زړه دي فارغ وي.

دقریبانو په منځ کي په تلوار سره قضا مه کوه بلکي څومجلسوته یې معطله کړه ښایي دوی په خپل منځ کښي روغه (جوړجاړی) وکړي که یې ونه کړی نوفیصله وروکړه ترهغه وخته پرهیچا فیصله مه وباسه ترڅو دالزام تول ثبوتونه یې په لاس نوي درغلي اوشاهدي ورکونکی ته تلقین (په خبروکښي ښودنه) مه ورکوه. په خپل مجلس کښي چاته اشاره مه کوه وقریبانوته هیڅ کارمه سپاره [redacted] ي) دهیچا میلمستیا مه قبلوه ځکه چي [redacted] به دربانډې [redacted] ي [redacted] ي خبری مه [redacted] ﷻ [redacted] اخرت [redacted] ي اللهﷻ [redacted] ي اللهﷻ دي مور اوتاته ښه [redacted] ي.

داامام اعظم (رحمة الله علیه) وصیت خپل شاګرد ابوعصمه نوح بن ابی مریم (رحمة الله علیه) ته پای ته ورسیدی

[redacted]

مخورو اومشهورو شاگردانوته

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ ۝١

[redacted] (رحمة الله عليه [redacted] ي [redacted]
دامام صاحب دشاگردانوڅخه دامام اعظ [redacted] په
حضورکښي [redacted] ي [redacted] ي سره يوځای سو ددغه
[redacted] ي [redacted]
حفص بن غياث النخعي [redacted]
[redacted] ي [redacted] زموږ لوري ته
[redacted] ي [redacted] ي راوستونکي
[redacted] ي کون [redacted] ځين
[redacted] رلی) اوملونه جوړکړي دي [redacted] ي [redacted]
سی (يعني [redacted] ي مسائلي مې [redacted] موخوښه سوه
[redacted] ي يې [redacted] يې [redacted] ي [redacted] ي مي [redacted] ي
[redacted] ي ياست چې [redacted] ي [redacted] ي
خپلي غاړي [redacted] ي ستاسوڅخه هريودقضا
[redacted] په تاسوکې [redacted] ي چې [redacted] ي زه تاسوته
[redacted] ﷻ سره کوم (يعني الله ﷻ د [redacted] ي
[redacted] ي الله ﷻ تاسوته درکړی دی (واسطه کوم) چې [redacted] (پاچا) څخه
[redacted] ي [redacted]

شخه دقضا غوښتنه وسوه اوپه ده كښي يوه نيمګړتيا وه چي الله ﷻ دخلګوشخه پټه كړي وه قضا نده ورته روا(اوددې لاري شخه پيداسوى) رزق ندى ورته حلال كه يې پټ حالات دښكاره حالاتوپه شيروه (يعنى پټي نيمګړتياوى يې نه درلودي) قضا ورته روا ده (اوددې لاري شخه په لاس ورغلي) رزق ورته حلال دى كه شوک دقضا و دندي ته داړتيا له مخى مجبورسي نودشان اوخلګوترمنځ دي پرده نه ځړوى پنځه وخته دي لمونځ په جماعت سره (په مسجد) كښي اداكوى اودهرلمانځه پروخت دي (پدي ډول ناره وكړي شوک حاجت لرى ؟ (زما سره ملاقات كولاى سي) اودماخستن په لمانځه كښي درې واره دغه ناره كوه بيا كورته ځه كه شوک مريض سو دقضا په ځاى كښي يې دكښيناستلوتوان نه درلودى دمريضۍ دورځوتنخوا (معاش) دى د(بيت المال شخه) نه اخلي كه امام المسلمين (آمر) چم وكړى (يعنى په بيت المال كښي يې خيانت وكړى) يائى په ظلم سره فيصله وكړه امامت يې باطل دى اوحكم يې دمنلووړندى كه يې په ډاګه اوښكاره ګناه وكړه (د حد شرعى سزا وركول باندى واجب ده) هغه نژدې قاضي دي حد باندي قائم كړي.

تمت بالخيروصية الامام الاعظم(رحمة الله عليه) لكبارتلاميذه.

دامام اعظم (رحمة الله عليه) وصيت خپلومخورو شاګردانو ته پاى ته ورسيدى.

كتبه العبدالافقرالى الله الغنى مولوى عبدالهادى (حماد)

www.t-quran.com

www.t-quran.com